

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 19. decembra 1883.

**O b s e g:** Razglas. — Poskušnje s hmeljarstvom na Kranjskem. — Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske 21. nov. l. 1883. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Pomočki za pokončavanje miši. — Letno zborovanje društev: „Vdovsko učiteljsko društvo“, „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani. (Dalje.) — XIX. občni zbor Matice Slovenske 5. dan decembra 1883. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

## Gospodarske stvari.

## Razglas.

Od mnogih strani so se oglasile želje, naj bi se pomnožilo število plemenskih kónj, toda ker slavno c. kr. ministerstvo poljedelstva ne more ustreči želji, da bi stalno povišalo število cesarskih žrebcev, sklenilo je skrbeti še v razsežnejši meri kakor do zdaj o tem, da se pomnoži število privatnih žrebcev.

Sredstvo, ki more bistveno pospeševati dosego tega namena, bilo bi to, da se po nekoliko prenapredé in kar najbolj moči povsod razširijo naredbe, na podlagi pogodb privoljene državne podpore licencovanim privatnim žrebcom, kakeršne so uže uvedene po družih deželah, in katere kažejo uspeh.

Ako se zagotovi mnogoletna in vsako leto večja državna pripomoč k troškom za vzdrževanje izvrstnih privatnih žrebcev, zaupno se bode znatno pomnožilo število takšnih konjerejev, ki jih bode volja na mnogo let se zavezati, da pripravijo, vzdržujejo in upotrebijo take žrebce za pleme.

Najbolj se ima ozirati pri tem, da se daje podpora privatnim žrebcom tako imenovanih mrzlokrvenih rodov, kajti tú je najprej upati, da bodo take žrebce primerno vzdrževali menj imoviti in zatorej podpore potrebnejši konjerejci.

Ta naredba v povzdigo konjereje bode se, kolikor bodo dovoljevali novčni pripomočki, začela izvrševati uže prihodnje leto po vseh kronovinah tostranske državne polovice, izimši Koroško, kjer se je proti njej izjavil konjerejski odsek, poklican po ministerstvu poljedelstva na sodelovanje kmetijski družbi koroški, rekoč, naj se ne uvêde, temveč naj se ravná po starih dotičnih pravilih, kakor s Koroškim, tako je tudi z Dalmacijo in s Primorjem, kajti v obéh omenjenih deželah, to kažejo zdanje okolnosti, vsaj zdaj še ni upati, da bi se vzdrževali privatni žrebci.

Pri izvrševanju te naredbe bode se ravnati po tem-le načinu:

Izborne komisije imajo izmed privatnih žrebcev, ki so se privêdli na izbiranje, na prošnjo gospodarjev priporočati le óne žrebce za podporo, o katerih je res potrebno in želeti, da se v povzdigo konjereje vzdržujejo

in rabijo za pleme v okolici, kjer imajo svoje mesto in kjer je primerno število plemenskih kobíl.

Žrebca, katerega je priporočati za podporo, morala je dalje pripoznati in licencovati izborna komisija, da je v vsakem oziru v okolici izvrstno sposoben za plemenjenje zaradi svojega plemena ali (sposobnega) rodu in z ozirom na pleme tamošnjega kraja.

Dotične predloge imajo pošiljati izborne komisije poveljništvu državnega žrebčarskega oddelka.

Omenjeno poveljništvo se bode dogovarjalo o njih z organi, katere je poklicalo ministerstvo poljedelstva na sodelovanje pri vseh uredbah, ki se tičejo deželne konjereje, in potem bode iskalo odloka pri ministerstvu poljedelstva.

Predlogi o podporah, katerih ni priporočala izborna komisija, ne bodo se vzprejemali.

Vsak gospodar žrebca, katerega je po predlogu izborne komisije ministerstvo poljedelstva potrdilo in bodi si gospodar posameznik, občina, ali več osob vkupe, ima se zavezati v pogodbi z državnim žrebčarskim oddelkom, ki jo potrdi ministerstvo poljedelstva, da bode redno vzdrževal in rabil svojega žrebca štiri leta v pleme tudi za tuje kobile.

Natančnejša določila o pogojenem upotrebljanji žrebca in o strogem izpolnovanji pravil, katera se tičejo izbiranja, in po katerih se ima ravnati gospodar žrebcev, ki je dobil podporo, bodo se za trdno postavila v pogodbi o podpori, ako se sklène ž njim.

Ako se strogo izpolnujejo vse po pogodbi prevzete zaveze, in, ako je dotični žrebec v dôbi, odločeni za plemenjenje, ubrejl določeno število kobíl, o čemer se je izkazati, potem vzprejme gospodar žrebcev po minolem vsakem letu vseh štirih podpornih let državno podporo.

Prvi podporni obrok bode znašal 100 gold., samo v slučajih posebnega ozira vrednih, utegne biti viši, vendar nikoli ne bode presežal 150 gld.

V naslednjih treh letih se bode podpora zviševala vsako leto za 50 gold., zatorej bode znašala na podlagi prve letne podpore 100 gold., druga letna podpora 150 gold., tretja 200 gold. in četrta 250 gold.

Žrebec, ki je dobil podporo, ne sme se prodajati, dokler ima veljavo podporna pogodba, drugače, kakor z dovoljenjem ministerstva poljedelstva, katero se je vprejelo potem državnega žrebčarskega oddelka. Kdor bi



ravnal temu nasproti, vrniti bi mu bilo poslednjo podporo svoto, ki jo je vzprejel za tega žrebca.

Jemljem si čast, da po ukazu slavnega ministerstva poljedelstva 8. dne novembra meseca 1883. l. št. 12.884, naznanjam to glavnemu odboru s prošnjo, naj o tej naredbi poroča družbinim podružnicam, da se same poučijo o nji in da se kar najbolj moči, na daleč in široko razglasi.

V Ljubljani, 23. dne novembra 1883.

Za c. kr. deželnega prvosednika:  
Chorinsky s. r.

## Poskušnje s hmeljarstvom na Kranjskem.

Znano je obče, da se v savinski dolini na spodnjem Štajarskem od leta do leta prideljuje več hmelja, kateri donaša gospodarjem več dobička nego vsaki drugi pridelek. Hmelj se lahko dobro in hitro prodá, in če je letina in cena le srednja, da hmelj na istem prostoru gotovo vsaj trikrat več doneska nego pšenica. Gospodarji štajarski to dobro znajo, ter so tudi stvar uže dobro precenili, da začenjajo še slabeje vinograde spreminjati v hmeljišča, tako na primer, v žavski okolici.

Tudi po Kranjskem so odličnejši gospodarji opazujoči hmeljarstvo štajarsko, jeli misliti, bi li bilo mogoče pridelovati tudi na Kranjskem hmelj?

Predno zamoremo odgovoriti na to jako važno vprašanje, vedeti nam je treba, kako podnebje, kako zemljo in kako obdelavanje zahteva hmelj.

Hmelj zahteva srednje gorko in dovolj vlažno obnebje. Hudemu vetru podvržene in prevlažne lege niso za-nj; isto tako škoduje mu tudi gosta megla. Suša, če tudi dalje traja, mu posebno ne škoduje.

Hmelj poganja korenine, ki so tudi po štiri metre dolge; torej je glavni pogoj, da je zemlja dovolj globoka. Zemlja, v kateri se nahaja polovica peska, druga polovica pa ilovice in apna, ugaja najbolj hmelju. Nikdar ne sme se pa nahajati v spodnji plasti preobilne mokrote.

To so glavni naravni pogoji, katere zahteva hmelj v svojo rast. O napravi hmeljišč in obdelovanja zemlje za hmelj itd. poročale so uže lanske „Novice“ nekoliko obširneje.

Kranjska dežela ima srednje gorko in precéj vlažno obnebje, isto tako se nahaja pri nas mnogo globoke ilovčnato peščene in z apnom pomešane zemlje, katera tudi v spodnji plasti ni mokrotna. Torej bi uže naprej lahko trdili, da je pri nas mnogo krajev, kjer bi hmelj gotovo dobro rodil in takih krajev bilo bi morda še veliko več na Kranjskem, ako bi jih spomladanska in jesenska gosta megla vedno ne pokrivala.

Predno je pa vsaka taka važna stvar dognana, je treba v prvi vrsti iskušenj. Strokovnjaki pravijo: „Kjer raste divji hmelj, rasti mora tudi pitani.“ Ako je to istina, roditi mora pitani hmelj izvrstno na Kranjskem, kajti divjega najdeš povsod dovolj. Po Dolenjskem preraščeno je skoraj vse grmovje z divjim hmeljem.

Tudi zgodovinsko je dognano, da se je po Dolenjskem v prejšnjih časih pridelaval pravi hmelj; odtod izvira tudi menda ime grajščine „Hmeljnik“. Ker se v istih časih za pivo ni še potrebovalo toliko hmelja, nego v sedanjem času, bila je cena nižja in gospodarji ukvarjali so se raje z vinsko trtico nego s hmeljem, kajti trta daje dobro kapljico, katera se, ako se tudi ne prodá, lahko doma s pridom vporabi, grenki hmeljevi česarki, če se ne prodajo, niso pa za nobeno rabo.

„Izkušnja uči“, pravi star pregovor; vedeti nam je toraj tudi o tej zadevi najprvo, kaj govore izkušnje.

S pridelovanjem pitanega hmelja pričelo se je na Kranjskem še le lansko leto. Največ poskušenj napravilo se je v okraji kamniškem, in sicer od Mengša proti Kamniku, Lukovici, Blagovici, Moravčah in Trojani. Navesti hočem le nekoliko izgledov. Tako na pr. napravil je France Cerar, posestnik v Blagovici, hmeljišče 500 kvadrat. sežnjev veliko, nasadil je nad 700 reznikov; hmelj izrastel je prvo leto tri metre visok in uže prvo leto dobil je 7 kilogramov česark. J. Levec, posestnik v Mengšu, naredil je blizo 1000 kvadr. sežnjev z 1400 rezniki, hmelj izrastel je jako visoko, in dobil je uže prvo leto nad 80 kilogr. česark.

Isto tako nasadil je J. Škofic, posestnik v Podpeči, 1000 kvadr. sežnjev s 1400 rezniki. Hmelj izrastel je visoko, česarki pa niso popolnem dozoreli, ker je bil hmelj prepozno, to je še le koncem meseca maja saden.

L. Pirnat, grajščak v Moravčah, napravil je tudi poskušnjo, katera se je dobro obnesla; isto tako tudi Fröhlich, posestnik v Kamniku, Gregor Konšek v Trojani, Janez Petrič v Blagovici itd.

Razun teh krajev napravile so se poskušnje s pridelovanjem hmelja tudi na Dolenjskem, in sicer blizo Radeč. Od Radeč proti Boštanju je jako rodovitna globoka zemlja. V Radečah poskusil je s hmeljem A. Podlesnik. Hmelj izrastel je v prvem letu nad tri metre visoko; nasadil je kakih 500 kvadr. sežnjev ter dobil uže prvo leto pol mernika česark, katere so imele v sebi mnogo „lupulina“, to je, iste grenke tvarine, po množini katere se ravna dobrot hmelja.

Vse te enoletne skušnje kažejo, da imamo mnogo upanja, pridelovati na Kranjskem pravi hmelj.

V prihodnjem letu, kolikor je pisatelju teh vrstic znano, poskusilo bode s hmeljem pri nas gotovo kakih 30 drugih gospodarjev, o katerih poskušnja bode čez leto dni mogoče natančno poročati.

—r.

## Občni zbor c. k. kmetijske družbe kranjske

21. novembra l. 1883.

(Dalje.)

Poročevalec Robič poroča dalje: C. kr. deželna vlada je glavnemu odboru z dopisom od 3. februarja 1883. leta št. 1545 iz poročila popotnega učitelja za l. 1882. naznanila njegove nasvete, da se izreče o njih. — Nasveti zadevajo vpeljavo Cugmajerjevih plugov, dalje oddajo holandskega plemenskega bika za ljubljansko močvirje; konečno, da je treba natanko omejiti okraje v deželi za različna goveja plemena. — Glavni odbor izrekel je o tej zadevi svoje mnenje in naznanil c. kr. deželni vladi in to:

Gledé vpeljave Cugmajerjevih plugov, da se s tem predlogom popolnem strinja in da je v ta namen c. kr. sl. vlado naprosil še za leto 1884. za državno podporo 300 gold. — Pri tem naznanilu pa se je tudi omenilo, da je glavni odbor uže leta 1869. popolnem ocenil prednosti onega pluga, ter ga priporočil na vse strani pa tudi nekatere take pluge razdelil podružnicam gorenjskim, dolenjskim in notranjskim, da jih poskušajo podružnica za podružnico in si potem takih omislijo.

Izrekel pa se je glavni odbor zoper oddajo holandskega plemenskega bika za ljubljanski močvir in je navedel za to svoje mnenje rečne razloge.

Kar se tiče natančnega omejenja okrajev v deželi za vsako vrsto govejih plemen, je to glavni odbor storil uže koj, ko so se vpeljale v ta namen državne podpore in je to tudi naznanil c. k. ministerstvu za poljedelstvo v svojem poročilu od 20. decembra leta 1877., št. 1066. K tem točkam oglasi se k besedi vodja slapske šole g.